

A csapadékintenzitás adatok elemzése és a tervezési értékek becslésének gyakorlata az OMSZ-nál

Lakatos Mónika

Országos Meteorológiai Szolgálat

Éghajlati Osztály

Köszönet Hoffmann Lillának, Izsák Beatrixnek, Hercsényi Lászlónak és Klaibán Sándornak

MTA MTB előadói ülés, téma: extrém csapadékok

OMSZ, 2018. június 15.

Alapítva: 1870

Vázlat

- ▶ Globális éghajlati változások, hazai trendek
- ▶ Csapadék részösszegek - mérési gyakorlata régen és ma
- ▶ Archívum tartalma
- ▶ Tervezési értékek becslése – csapadék maximum függvények
- ▶ Intenzitás-tartam-gyakoriság görbék előállítása

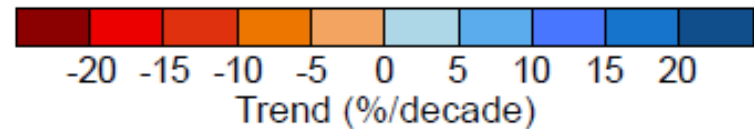
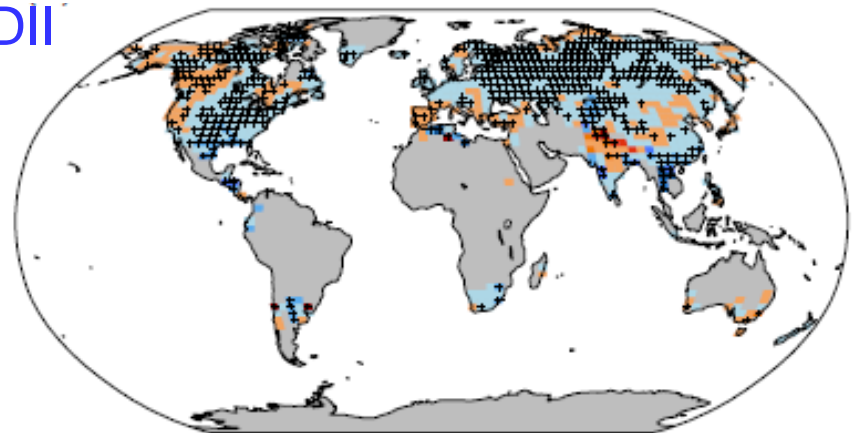
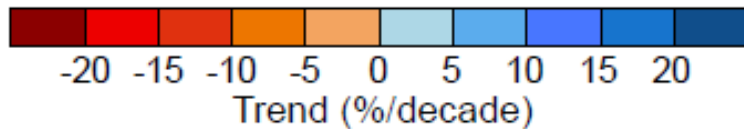
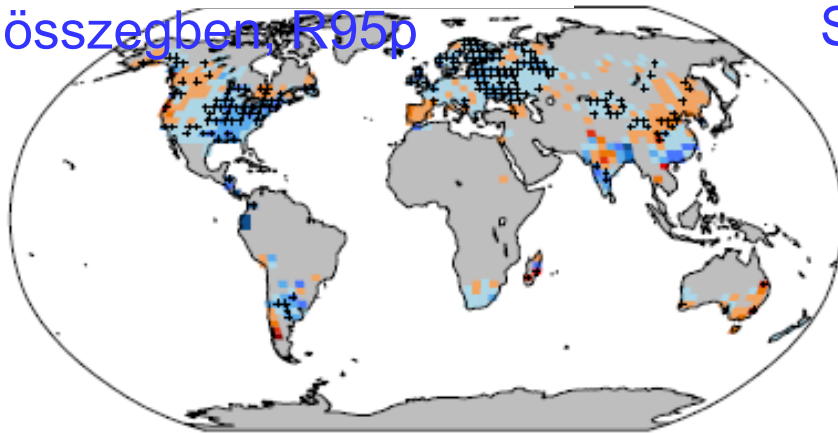

Globális változások/ IPCC AR5

---

nagy csapadékok
aránya az évi
összegben, R95p

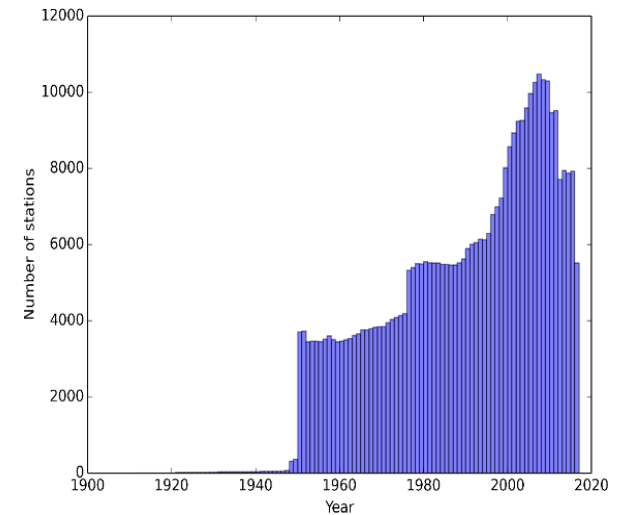
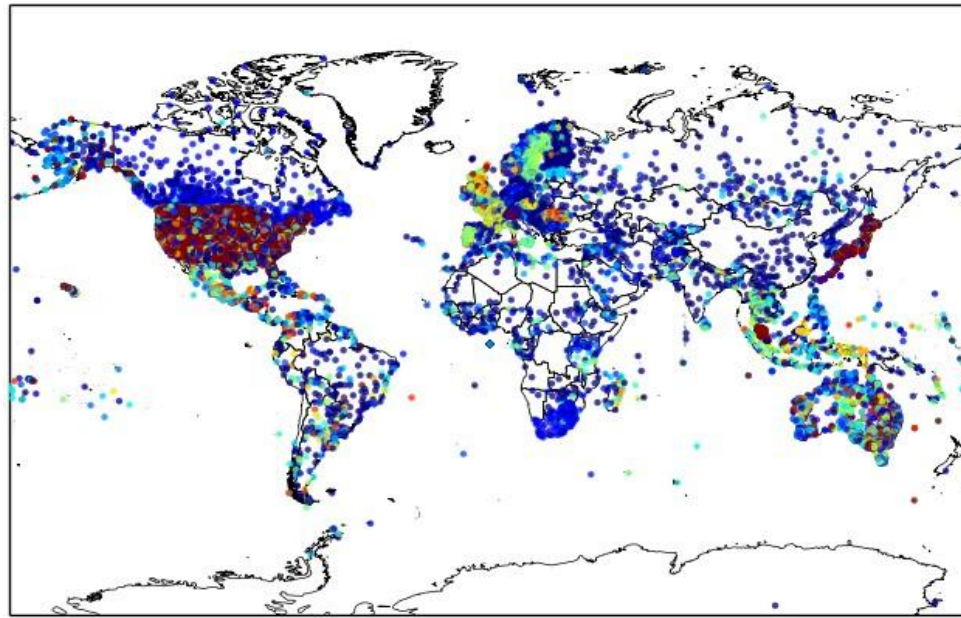
napi intenzitás,
SDII

WMO GEWEX: A globális melegedés és a rövid idejű intenzív csapadékok kapcsolatának feltárása:

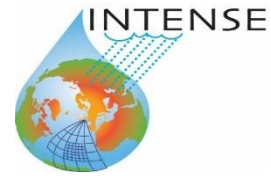

INTENSE: INTElligent use of climate models for adaptation to non-Stationary hydrological Extremes

Forrás: https://www.gewexevents.org/wp-content/uploads/GHP2017_CC_INTENSE.pdf

Cél: globális adatbázis létrehozása, napon belüli extrém klímaindexek előállítás

- **Rx1hr** Monthly maximum 1-hour precipitation **Monthly maximum indices**
- **Rx3hr** Monthly maximum 3-hour precipitation
- **Rx6hr** Monthly maximum 6-hour precipitation
- **Rx1hrP** Percent of daily total that fell in the Monthly maximum 1-hour precipitation

- **LW1H** Monthly likely wettest hour within a day **Diurnal cycle indices**
- **LD1H** Monthly likely driest hour within a day
- **DLW1H** Dispersion around Monthly likely wettest hour within a day
- **S1HII** Simple hourly precipitation intensity index
- **CW1H** Maximum length of wet spell

- **R10mm1hr** Monthly count of hours when $PRCP \geq 10\text{mm}$ **Frequency/threshold indices**
- **R20mm1hr** Monthly count of hours when $PRCP \geq 20\text{mm}$
- **Rxmm1hr** Annual count of hours when $PRCP \geq n\text{mm}$, n is a user defined threshold

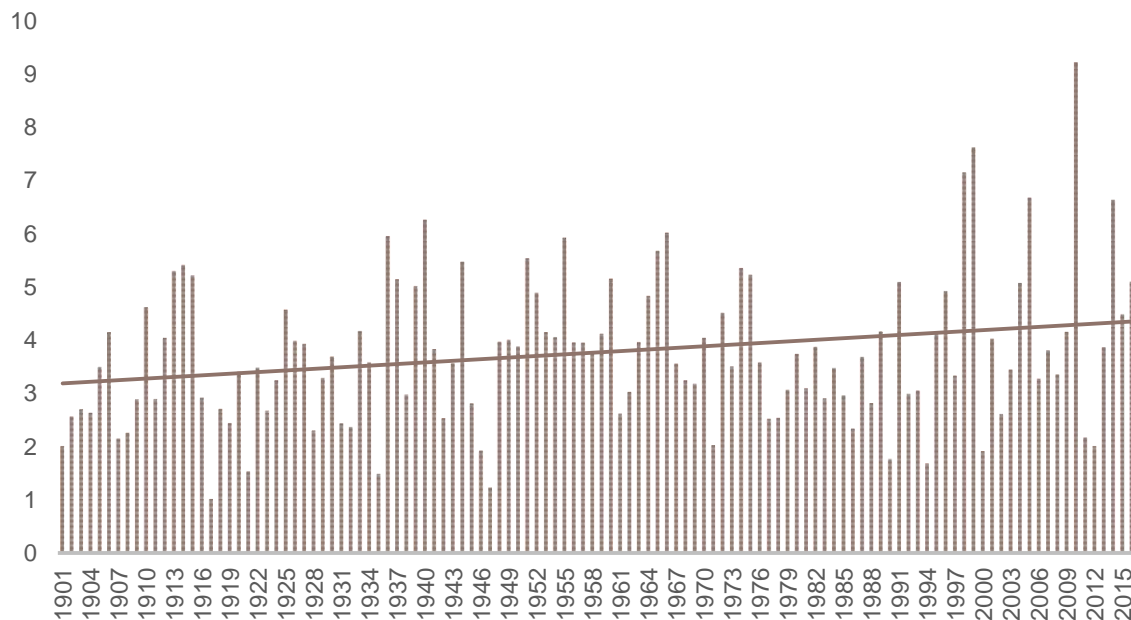
- **PRCPTOT1hr** Annual total precipitation in wet hours **General indices**

Hazai trendek

Éghajlati monitoring / klíma indikátorok

NAPI CSAPADÉKÖSSZEG >20 MM, 1901-2017

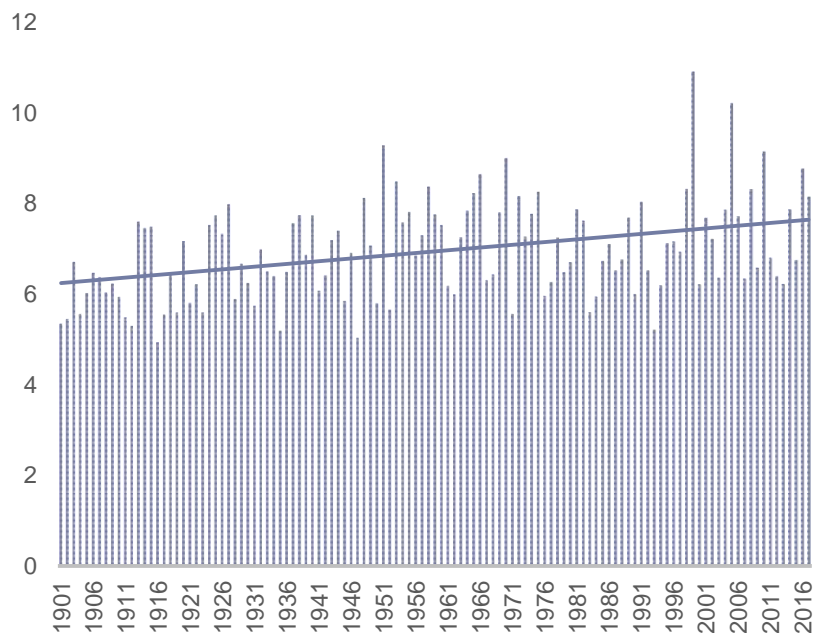

Homogenizált rácsponti átlagok (MASH-MISH)

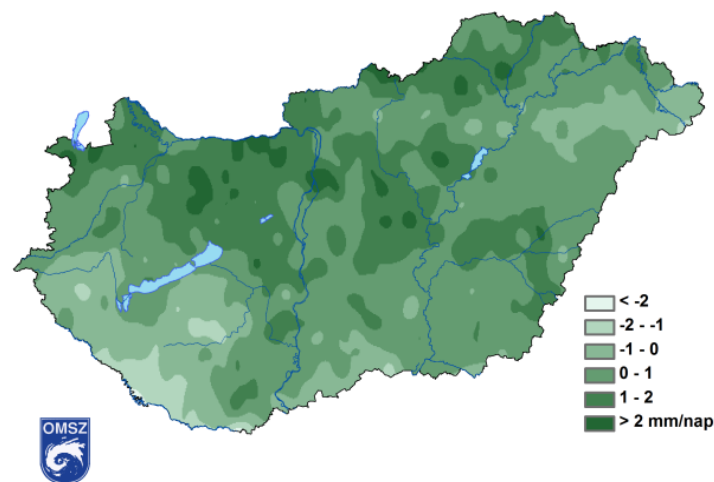
1901-től: 131 állomás, 1981-től 461 csapadékmérő állomás
adata

Éghajlati monitoring / klíma indikátorok

NYÁRI ÁTLAGOS NAPI
CSAPADÉKOSSÁG (SDII)
1901-2017

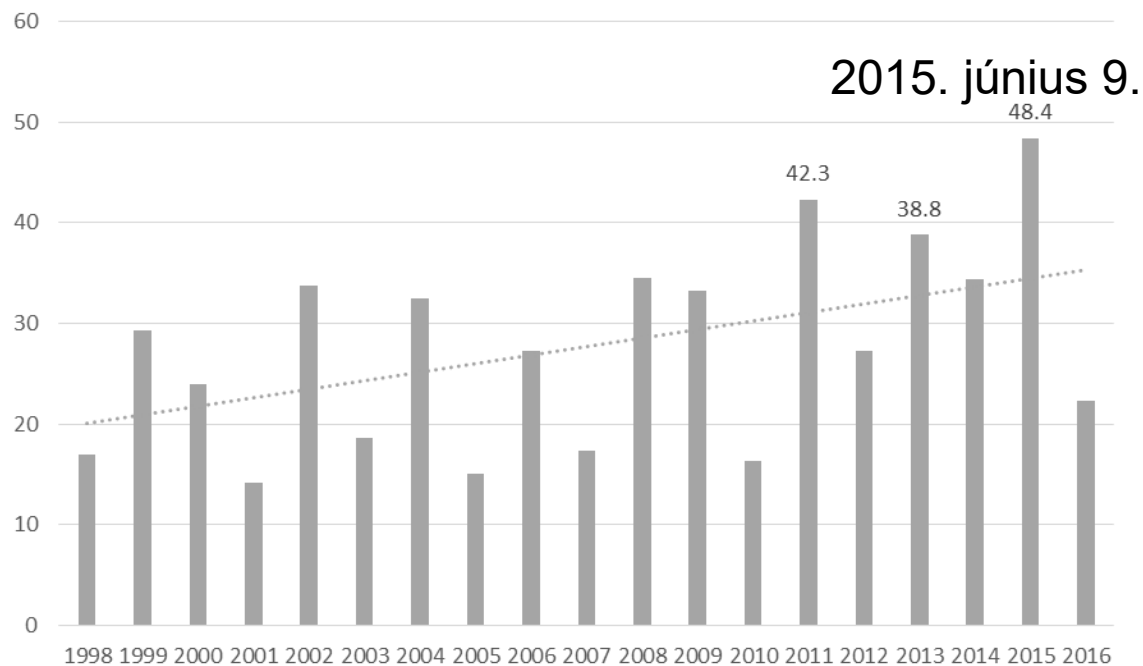
SDII NYÁR, A VÁLTOZÁS TÉRBELI
JELLEMZŐI, 1961-2017

Napi skálánál sűrűbb időbeli
felbontású adatok trendje

Órás csapadékösszegek éves maximumai Pécs Pogány állomáson, 1998-2016

Szign. vált: 15.14 mm
90%-os konf. int: 3.98 26.2

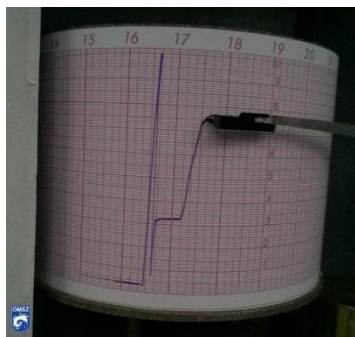
Órás csapadékösszegek éves maximumai Budapest, 1998-2017

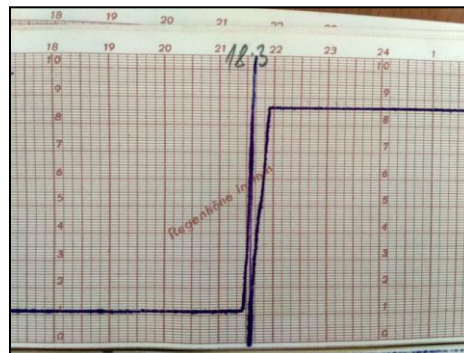

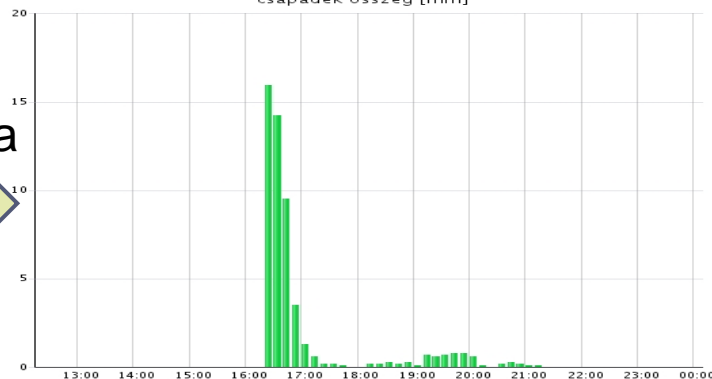
Adattípusok

ombrográf

2017.05.23 Budapest belterület (44121)
csapadék összeg [mm]

automata

Mérések régen és most

Váradi F., Nemes Cs.,
1992.: Rövid időtartamú
csapadékmaximumok
gyakorisága
Magyarországon, *Légekör*
XXXVII. évfolyam 3.
szám, 8-13.

Ombrográf mérések
digitálisan jellemzően
1967-től

Automata mérések
jellemzően 1998-tól

Archívum

Ombrográf feldolgozások

ÖSSZESEN MÉRTECHNOLÓGIAI SZÁMOLÁS
 Készítési dátum: 1967. június 15.
 Dr. L. ÖSSZESEN MÉRTECHNOLÓGIAI SZÁMOLÁS JELENTŐ ÖRLAP
 MÉR. SZÁM: 1000

Társaság: BUDAPESTI LÉGIKÖZLEKESZÉSI VÉDELMI ÉRTÉKELÉSI INTÉZET
 Szak: OMBRÓGRÁF

No	RÉSZ	KÉSZÍTÉS		VEGYSZÁM		100- SÁZSÁG (%)	Hossz (mm)	MÉRÉSI ÉRTÉKEK						
		Év	Év	Év	Év			5 perc	10 perc	20 perc	30 perc	1 óra		
01	1	11	11	11	11	0.00	5000	3.4	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
02	2	11	11	11	11	0.00	0.175	0.1						
03	3	13	04	00	15	08	10	0.10	0.5					
04	4	15	05	10	15	10	10	0.10	1.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
05	5	16	09	30	10	15	15	0.10	1.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
06	6	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
07	7	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
08	8	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
09	9	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
10	10	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
11	11	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
12	12	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
13	13	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
14	14	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
15	15	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
16	16	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
17	17	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
18	18	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
19	19	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
20	20	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
21	21	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
22	22	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
23	23	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
24	24	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
25	25	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
26	26	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
27	27	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
28	28	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
29	29	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
30	30	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
31	31	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
32	32	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
33	33	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
34	34	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
35	35	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
36	36	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
37	37	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
38	38	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
39	39	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
40	40	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
41	41	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
42	42	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
43	43	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
44	44	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
45	45	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
46	46	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
47	47	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
48	48	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
49	49	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					
50	50	16	15	10	10	15	15	0.10	0.1					

Ombrográf adatok / eseményenként/ 1967-től digitálisan

STARTDAT	ENDDAT	R	RF	R5	R10	R20	R30	R60	
1996.04.03.15:56	R180 3.4	1996.04.04.18:59		11.2	1	0.6	1.2	1.7	1.7
1996.04.04.22:20	1.1	1996.04.05.09:59		2.4	1	0.6	0.8	0.9	0.9
1996.04.12.09:08		1996.04.12.11:49		0.1	1				
1996.04.13.04:20	1.9	1996.04.13.17:09		12.4	4	0.3	0.4	0.7	1.1
1996.04.14.17:57		1996.04.14.18:19		0.6	3				
1996.04.14.19:48		1996.04.14.20:39		0.8	3				
1996.04.16.09:21	1.3	1996.04.16.20:29		3.1	4	0.2	0.3	0.5	0.7
1996.04.26.05:05		1996.04.26.06:29		0.3	1				
1996.04.27.08:09		1996.04.27.12:59		0.3	1				
1996.04.28.22:40		1996.04.29.09:59		0.7	1				
1996.04.29.19:28		1996.04.29.20:09		0.3	3				
1996.04.30.20:50		1996.04.30.21:29		0.4	3				
1996.05.01.14:35		1996.05.01.15:09		0.1	1				
1996.05.03.16:58	2.1	1996.05.03.17:59		2.1	3	0.7	1.4	1.5	2.0
1996.05.06.07:06		1996.05.06.07:39		0.5	1				
1996.05.06.19:07	7.9	1996.05.06.20:06		7.9	7	4.5	5.6	6.6	7.8
1996.05.09.01:25	1.0	1996.05.09.02:24		1.0	1	0.6	0.7	0.8	0.8

2004 10	16 6	0	0.1
2004 10	16 6	10	0.0
2004 10	16 6	20	0.0
2004 10	16 6	30	0.1
2004 10	16 6	40	0.0
2004 10	16 6	50	0.0
2004 10	16 7	0	0.0
2004 10	16 7	10	0.1
2004 10	16 7	20	0.0
2004 10	16 7	30	0.0
2004 10	16 7	40	0.0
2004 10	16 7	50	0.0
2004 10	16 8	0	0.0
2004 10	16 8	10	0.0
2004 10	16 8	20	0.1
2004 10	16 8	30	0.2
2004 10	16 8	40	0.1
2004 10	16 8	50	0.1
2004 10	16 9	0	0.1
2004 10	16 9	10	0.1
2004 10	16 9	20	0.0
2004 10	16 9	30	0.0
2004 10	16 9	40	0.0
2004 10	16 9	50	0.0
2004 10	16 10	0	0.0
2004 10	16 10	10	0.0
2004 10	16 10	20	0.0
2004 10	16 10	30	0.2
2004 10	16 10	40	0.1
2004 10	16 10	50	0.0
2004 10	16 11	0	0.0
2004 10	16 11	10	0.1
2004 10	16 11	20	0.0
2004 10	16 11	30	0.0
2004 10	16 11	40	0.0

2008.12.19.21:27	0.0
2008.12.19.21:28	0.0
2008.12.19.21:29	0.0
2008.12.19.21:30	0.1
2008.12.19.21:31	0.0
2008.12.19.21:32	0.0
2008.12.19.21:33	0.0
2008.12.19.21:34	0.0
2008.12.19.21:35	0.0
2008.12.19.21:36	0.0
2008.12.19.21:37	0.0
2008.12.19.21:38	0.1
2008.12.19.21:39	0.0
2008.12.19.21:40	0.0
2008.12.19.21:41	0.0
2008.12.19.21:42	0.0
2008.12.19.21:43	0.0
2008.12.19.21:44	0.0
2008.12.19.21:45	0.1
2008.12.19.21:46	0.0
2008.12.19.21:47	0.0
2008.12.19.21:48	0.0
2008.12.19.21:49	0.0
2008.12.19.21:50	0.0
2008.12.19.21:51	0.1
2008.12.19.21:52	0.0
2008.12.19.21:53	0.0
2008.12.19.21:54	0.0
2008.12.19.21:55	0.0
2008.12.19.21:56	0.0
2008.12.19.21:57	0.0
2008.12.19.21:58	0.0
2008.12.19.21:59	0.0
2008.12.19.22:00	0.1
2008.12.19.22:01	0.0

Automata mérések

Jellemzően
1998-tól

10 perces, illetve

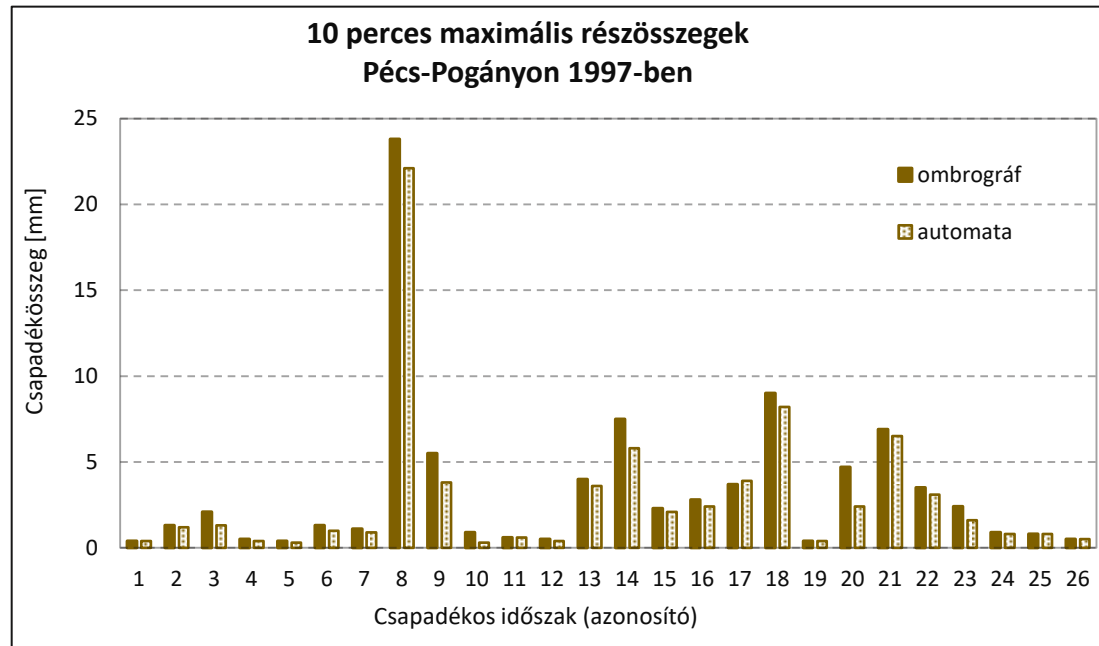
1 perces
mintavételezés

10 perc- 1 perc
többváltozós
lineáris
regresszió

A kétféle mintavételezés közötti eltérések

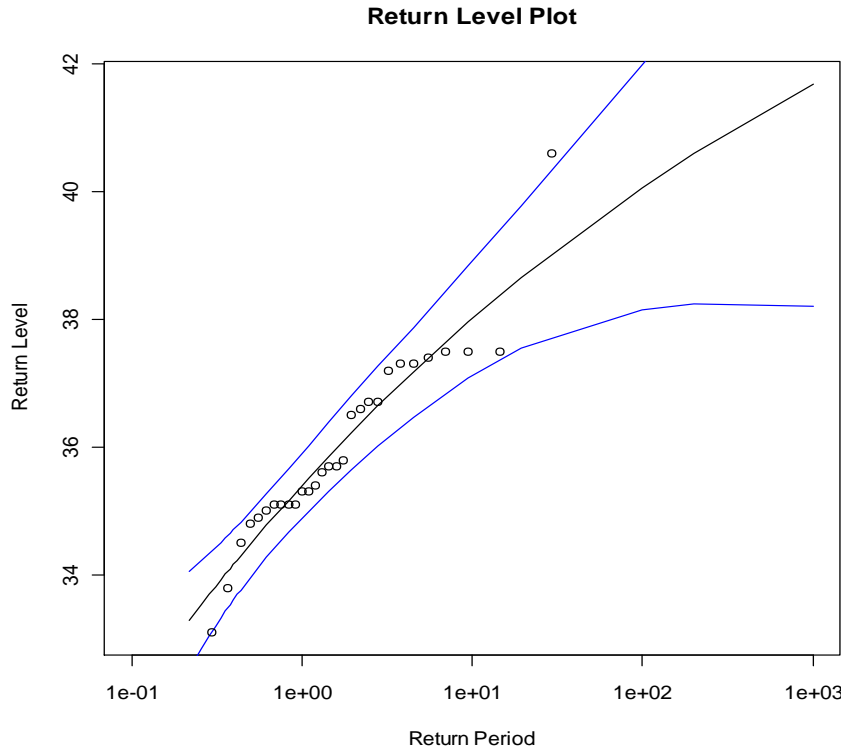

< 0 mm	nincs eltérés	0,1 mm	0,2–1,0 mm	> 1 mm
1	5	5	11	4

Tervezési értékek származtatása mérnöki feladatokhoz

Visszatérési értékek származtatása az eloszlásfüggvényből

	Maximum	Minimum
I. Gumbel	$-b_n \ln(-\ln p) + u_n$	$-b_n \ln(-\ln(1-p)) + u_n$
II. Fréchet	$b_n (-\ln p)^{1/a} + u_n$	$-b_n (-\ln(1-p))^{1/a} + u_n$
III. Weibull	$-b_b (-\ln p)^{1/a} + u_n$	$b_n (-\ln(1-p))^{1/a} + u_n$

COLES, S. G., 2001: *An Introduction to Statistical Modeling of Extreme Values*. Springer Verlag, London.

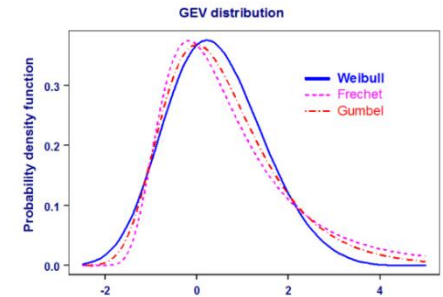
kérdésekre adhatunk választ?

T visszatérési periódushoz tartozó visszatérési érték becslése:

$p=1-1/T$ a maximumokra,

$T=100$ év esetén $p=0,99$

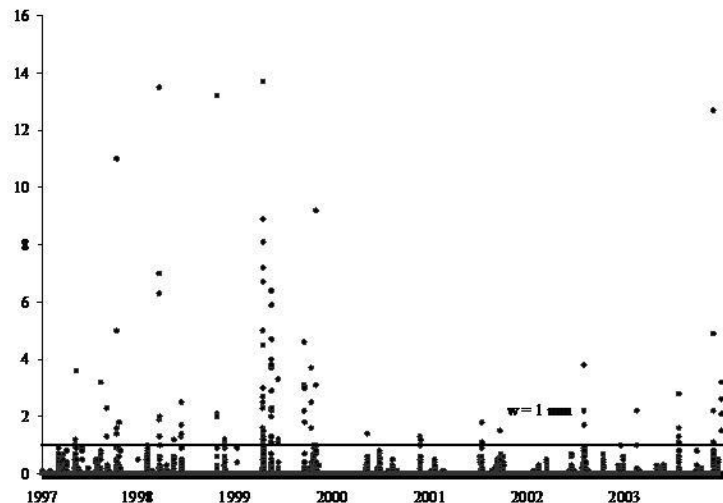
p-kvantilis

Tervezési értékek becslése Pareto eloszlással

- ▶ Küszöb fölötti értékek eloszlásának közelítése - Pareto eloszlás

$$H(y) = 1 - \left(1 + \frac{\xi y}{\sigma}\right)^{-1/\xi}$$

- ▶ Visszatérési értékek

$$x_m = w + \frac{\sigma}{\xi} \left[(mp_w)^\xi - 1 \right]$$

Month	Threshold w (mm)	Return period (year) 10min prec				
		2	5	10	50	100
January	0.5	1.2	1.4	1.6	1.9	2.0
February	0.5	1.5	1.9	2.4	3.5	4.1
March	0.6	1.4	1.6	1.7	1.8	1.8
April	0.7	1.8	2.0	2.2	2.5	2.6
May	0.7	3.3	4.5	5.7	9.1	11.0
June	0.9	6.5	9.4	12.3	22.0	28.0
July	1.0	10.6	16.2	22.0	43.5	57.7
August	0.6	6.7	11.0	15.7	35.1	49.5
September	0.7	4.0	5.7	7.3	12.7	16.0
October	0.6	3.5	5.1	6.8	13.0	17.2
November	0.7	1.8	2.3	2.8	4.1	4.8
December	0.6	1.1	1.3	1.5	1.9	2.0

Lakatos, M., Matyasovszky, I., 2004: „Analysis of the extremity of precipitation intensity using the POT method” *Időjárás*, Vol.108. No. 3., 163-171

„Extreme” beépített eljárás az adatbázisban

INDA Szélsőérték analízis (extreme.fmx v2.5)

Extrém eloszlás illesztés Leírás

Kezdő év: 1998 Záró év: 2017

Állomássorozat választás: nincs sorozat

Állomás típusa: Főállomások (S1,S2,K8)

Adott típusú állomások: Budapest belterület (44121, S1 K4)

Elem neve: 10 perces maximális részösszeg (maximum az évre)

A szélsőérték típusa: maximum minimum

Kilépés

Csap. intenzitás Többi elem

Minta

Év	r10
2000	4.3
2001	9.2
2002	8.0
2003	10.4
2004	7.2
2005	7.4
2006	12.7
2007	14.1
2008	9.4
2009	11.8
2010	13.5
2011	7.0
2012	8.2
2013	14.8
2014	6.0
2015	19.9
2016	6.0
2017	15.9

Általános statisztikák

Az extrém minta nagysága: 20 minimuma: 4.30 maximuma: 19.90 átlaga: 10.47 szórása: 4.12

Az aszimptotikus extrém eloszlás függvény paraméterei

Kétféle maximum-likelihood módszerrel (Gumbel): u: 8.58 b: 3.22

Háromváltozós maximum-likelihood módszerrel (GEV= Generalized Extreme Value): u: 8.59 b: 3.22 k: 0.00

Visszatérési értékek

Visszatérési periódusok (év): 2 4 5 10 20 50 100 200 500 1000 2000 5000 év

	2	4	5	10	20	50	100	200	500	1000	2000	5000 év
Gumbel eloszlással:	9.76	12.59	13.41	15.82	18.13	21.13	23.37	25.61	28.56	30.79	33.02	35.97
szórás:	0.84	1.18	1.30	1.66	2.03	2.53	2.91	3.29	3.79	4.17	4.55	5.06
GEV eloszlással:	9.77	12.60	13.42	15.83	18.15	21.15	23.39	25.63	28.59	30.82	33.05	36.00
szórás:	0.99	1.43	1.57	2.01	2.45	3.03	3.47	3.92	4.51	4.95	5.40	5.99

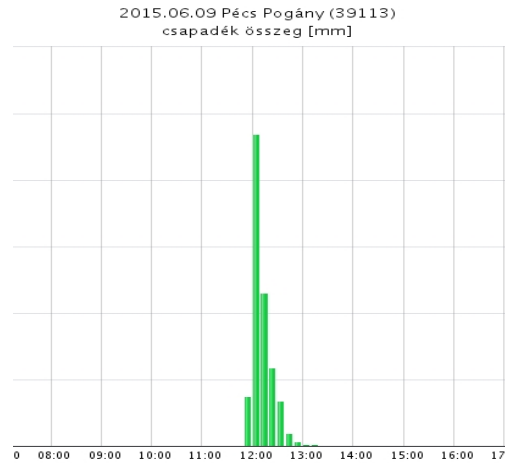
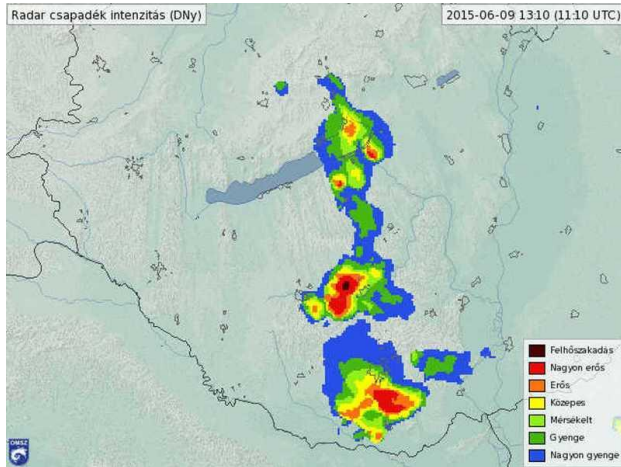
Hipotézis vizsgálat

VN próbastatisztika: 0.008

szignifikancia szint: 99% elfogadási tartomány: [-1.65, 1.65]
 95% [-1.96, 1.96]
 90% [-2.58, 2.58]

A Gumbel feltételezés adott szignifikancia szinten elfogadható, ha a VN próbastatisztika értéke az elfogadási tartományba esik.

Pécs Pogány, 2015. június 9. órás max: 48.4 mm

Rövidülő visszatérési idők

GEV illesztés

$$F(x; \mu, \sigma, \xi) = \exp \left\{ - \left[1 + \xi \left(\frac{x - \mu}{\sigma} \right) \right]^{-1/\xi} \right\}$$

60 perces összegek visszatérési értékei (mm)

Visszatérési periódus	2	4	5	10	20	50	100	200
1998-2014	27,23	33,04	34,39	37,67	40,04	42,28	43,51	44,44
1998-2015	27,43	34,28	36,04	40,73	44,61	48,84	51,52	53,84

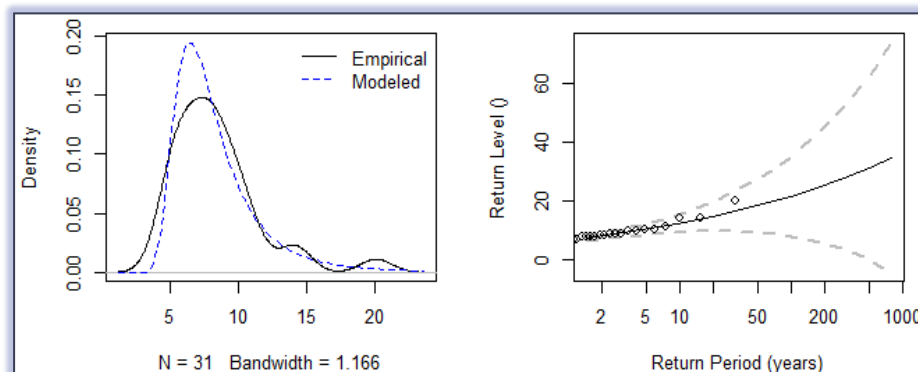
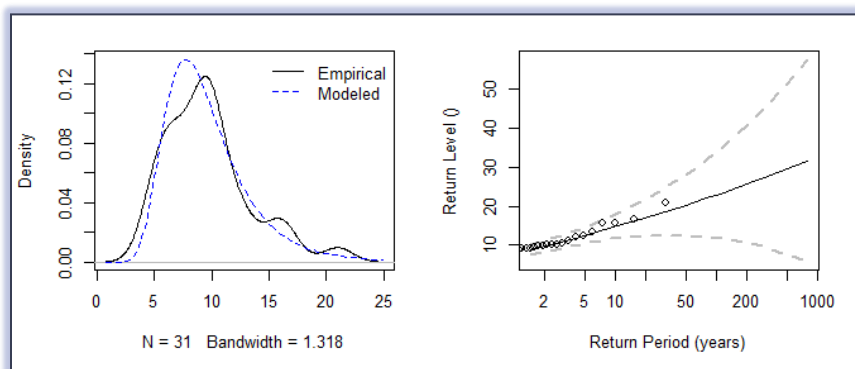
Eltérő terezési értékek: Győr-Likócs 10 perces összegek maximumának az eloszlása a kétféle mintavételezéssel előállított adatokon

$$F(x; \mu, \sigma, \xi) = \exp \left\{ - \left[1 + \xi \left(\frac{x - \mu}{\sigma} \right) \right]^{-1/\xi} \right\}$$

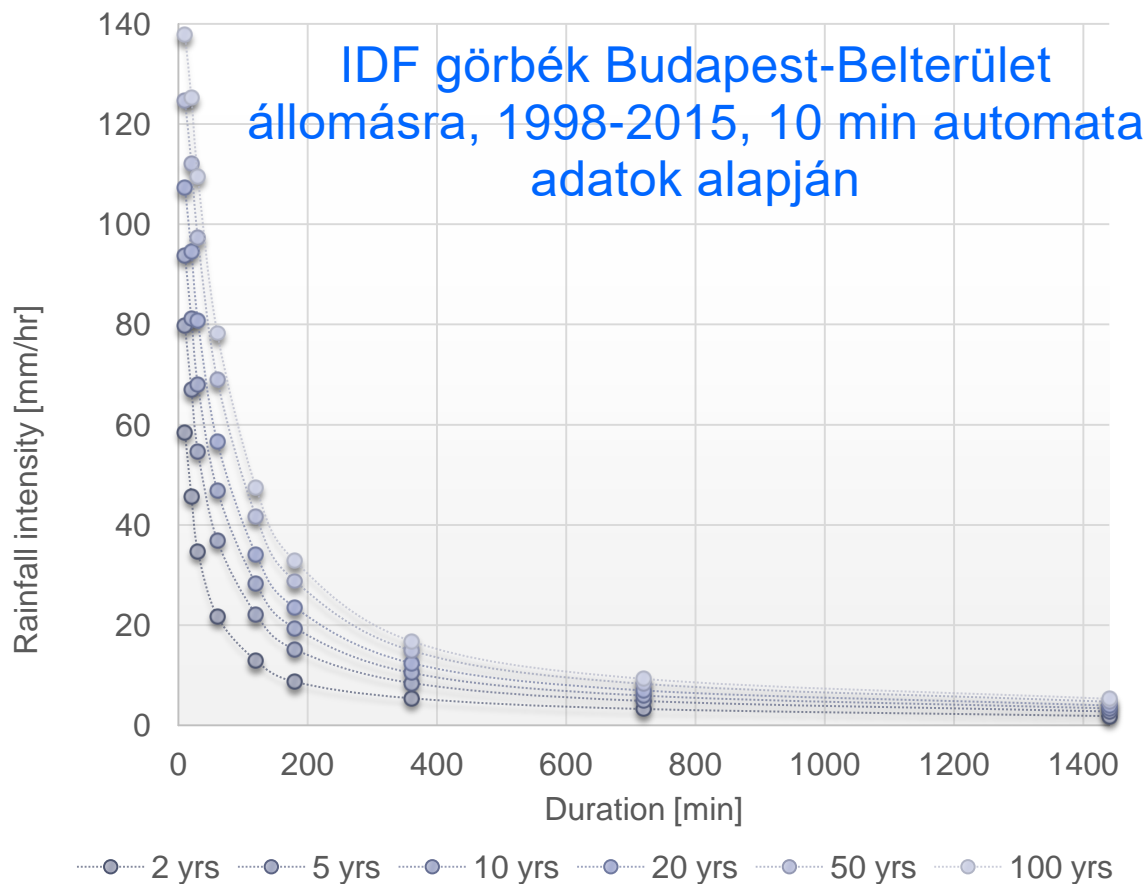
GEV eloszlás,
független, azonos eloszlás
valószínűségi változó

1967-1997, ombrográf:
u=7,93 b=2,71 k=0,08

1967-1997, újra kiértékel
ombrográf : u=6,82 b=1,93 k=0,21

Visszatérési periódus	2	4	5	10	20	50	100	200
Ombrográf	8.9 (7.7, 10.2)	11.5 (9.7, 13.2)	12.2 (10.3, 14.2)	14.6 (11.7, 17.5)	17 (12.4, 21.5)	20.2 (12.6, 27.9)	22.9 (11.9, 33.8)	25.6 (10.6, 40.7)
Újra értékelt	7.6 (6.6, 8.5)	9.6 (8.1, 11.0)	10.2 (8.5, 11.9)	12.4 (9.5, 15.2)	14.8 (10.0, 19.5)	18.4 (9.5, 27.4)	21.7 (8.2, 35.3)	25.5 (5.8, 45.3)

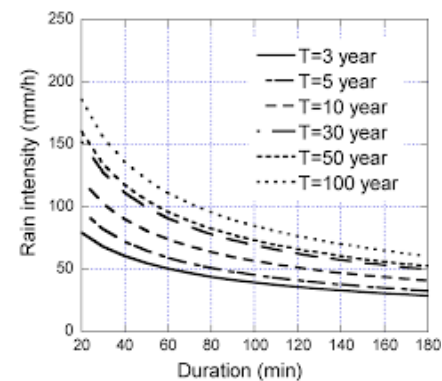
OMSZ gyakorlat: az adatbázishoz illesztett
 programmal számolható bármely állomásra

OMSZ klímaszolgá- tások mérnöki feladatokhoz

Intenzitás-tartam-
 gyakoriság

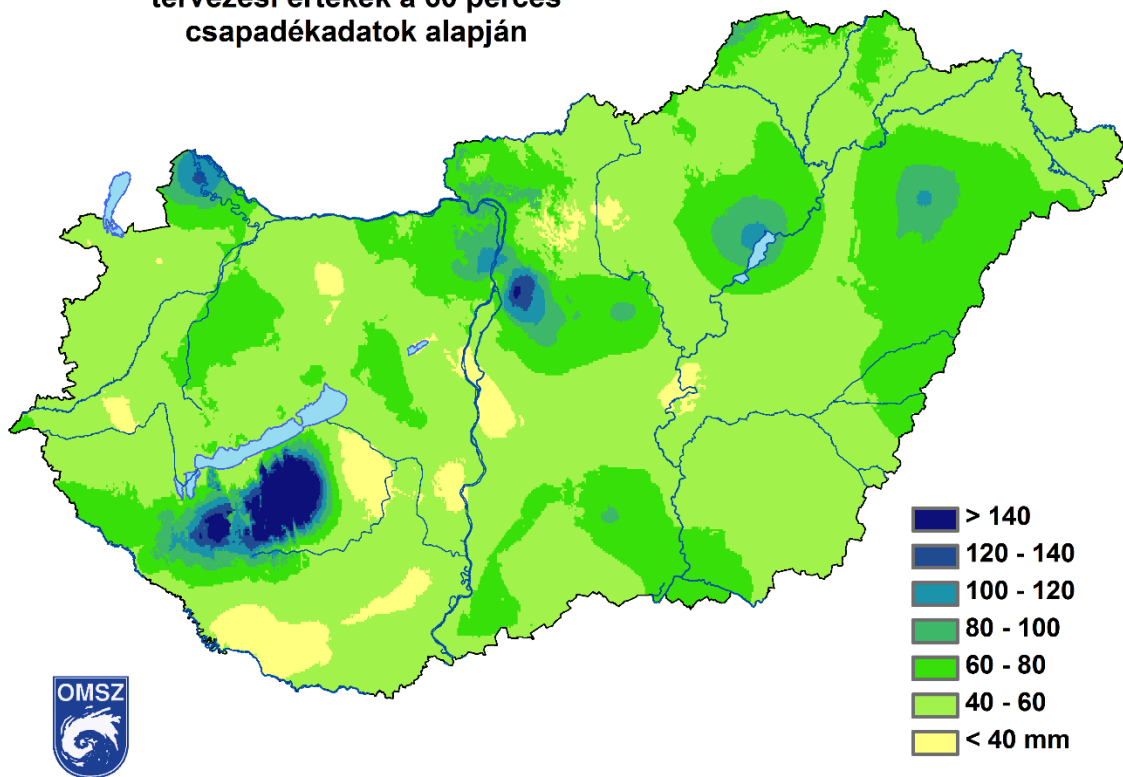
$$i = f(T, d)$$

GEV eloszlás
 illesztés

A 100 éves visszatérési időhöz tartozó
tervezési értékek a 60 perces
csapadékadatok alapján

Országos fedettség

60 perces
részösszeg

99 állomás

1998-2017

60 perces havi max-
ok ellenőrzése,
homogenizált,
pótlása- MASH

Gridingelt: MISH

Terv: állomási és
gridingelt rendszer
együttes
alkalmazása

Konklúzió

- ▶ A klímaváltozás rövidülő visszatérési időket eredményez
- ▶ A csapadékmaximum függvények megújítása időszerű
- ▶ Napi skálánál sűrűbb felbontású adatok szükségesek
- ▶ Régi típusú és az automata mérések okozta inhomogenitás vizsgálata
- ▶ Hosszú sor esetén az éghajlatváltozást figyelembe kell venni a GEV illesztésnél
- ▶ 10 percesnél is rövidebb idejű adatok (IDF görbék jellemzően 1 perc-3 nap)
- ▶ Leskálázás időben: napi, órás adatok alapján, 10 percesről 1 percesre, vagy maguknak az IDF görbéknek a leskálázása
- ▶ Radar adatok használata? (2000-től napi, 2014-től 1,3,12,24 órás korigált összeg archiválva)
- ▶ Terveink: csapadék maximumok interpolációja sűrű rácsra MISH eljárással automata adatok alapján, majd a GEV illesztés- IDF görbék
- ▶ Tervezési feladatok kiszolgálása – klímaváltozás hatását is figyelembe kell venni – extrém eloszlás illesztés a megfigyelésekre, ill. klímamodell szimulációk használata

Köszönöm a figyelmet!

Alapítva: 1870

